AGDER
fylkeskommune

Medvirkningslogg

Regional plan for grønn industri og energi

Innholdsfortegnelse

Innhold

1 Innledning 3

2 Samlet oppsummering av innspillene 3

3 Innspill og resultater fra samlinger og møter 6

3.1 Planfaglig nettverkssamling Kvinesdal 6
3.2 Planfaglig nettverkssamling Arendal 7
3.3 Region Kristiansand Interkommunale politiske råd 9
3.4 Setesdal interkommunalt politiske råd 10
3.5 Lister interkommunale politiske råd, representantskapet, ... 13
3.6 Østre Agder interkommunalt politisk råd 15
3.7 Fagdag for regional plan 18
3.8 DIGIN 25
3.9 Eyde-klyngen 26
3.10 Statkraft 27
3.11 Statnett 27
3.12 Motvind 33
3.13 GCE Node 33
3.14 Forum for Natur og Friluftsliv 34
3.15 Statsforvalteren i Agder 36
3.16 Studentsamskipnaden i Agder (STA) 37
3.17 NHO 37
3.18 NVE 38
3.19 Solkraft Sør 39
3.20 Næringsalliansen 40

1 Innledning

I arbeidet med regional plan for grønn industri og energi har fylkeskommunen gjennomført møter, samlinger og dialoger med ulike aktører underveis i prosessen. Deltakerne har hatt ulike ståsteder og forventninger til planarbeidet. Møtene har hatt flere formål: å hente inn kunnskap og innspill, å få bedre forståelse av problemstillinger og målkonflikter, og å bidra til dialog og kjennskap mellom aktører som på ulike måter berøres av planarbeidet. Dette dokumentet oppsummerer hovedtrekkene i innspillene som har kommet fram gjennom disse medvirkningsaktivitetene.

Innspill som kom inn i forbindelse med den offentlige høringen av planprogrammet, er ikke inkludert i denne oppsummeringen. Dokumentet vil heller ikke bli oppdatert med innspill som kommer når planen skal ut på høring. Dokumentet omfatter kun innspill som har kommet til planen mens den var under arbeid.

Dokumentet består først av en samlet oppsummering av hovedtrekk på tvers av innspillene. Deretter følger oppsummeringer fra de enkelte medvirkningsmøtene eller samlingene som ligger til grunn for den samlede oppsummeringen.

Oppsummeringene fra møter med utvalgte parter er utarbeidet av ulike ansatte i fylkeskommunens administrasjon. De må derfor leses som administrative sammenfatninger av temaer, synspunkter og problemstillinger som kom fram i møtene. Oppsummeringene er ikke ordrette referater og gjengir ikke nødvendigvis partenes innspill i fullstendig eller direkte form.

Formålet med dokumentet er å synliggjøre bredden i innspillene og dokumentere sentrale standpunkter, hensyn og målkonflikter som har kommet fram gjennom medvirkningen. Dokumentet skal bidra til en bedre forståelse av problemstillingene planen berører, og er ment som et grunnlag for planforslaget og det videre planarbeidet.

2 Samlet oppsummering av innspillene

I dette kapittelet følger en samlet oppsummering av hovedtrekk på tvers av innspillene som har kommet fram gjennom møter og samlinger i planprosessen.

Materialet er sammensatt og berører flere komplekse temaer. En samlet oppsummering vil derfor ikke fange opp nyanser i og mellom de enkelte innspillene. For å få et mer fullstendig bilde bør denne oppsummeringen leses i sammenheng med de enkelte møte- og innspillsoppsummeringene lenger ned i dokumentet.

Behov for en regional plan

Mange parter har gitt uttrykk for at arbeidet med planen er positivt, og at det er behov for en regional plan som kan gi tydeligere retning for arbeidet med grønn industri og energi i Agder. Noen har også pekt på at utviklingen innen planens tema krever samordning på tvers av kommunegrenser og sektorer.

Samtidig har enkelte parter uttrykt skepsis til regionalt planarbeid. Det har ikke vært uttrykt som skepsis til denne planen konkret, men til regionale planer generelt. Det er ikke ønskelig med planer som begrense lokal handlefrihet eller kommer i veien for kommunale planer.

Tydelige prioriteringer, men ikke for rigid plan.

Mange har pekt på at planen bør bidra til å tydeliggjøre prioriteringer. Flere etterlyser en plan som kan gi retning, avklare målkonflikter og gjøre det enklere å vurdere hva som bør prioriteres regionalt. Samtidig er flere opptatt av at planen som redskap ikke må bli for rigid, detaljstyrende eller fungere som et hinder for utvikling.

Balansen mellom lokale muligheter og regional helhet

Flere peker på at kommunene i Agder har ulike forutsetninger, ulik arealsituasjon og ulike næringsmessige styrker. Tiltak og omstilling skjer lokalt, og at det derfor er viktig at regional planlegging bygger opp under lokale muligheter fremfor å begrense dem. På den annen side peker noen på at den regionale planen kan ikke være en enkel sammenstilling av enkeltkommunenes ønsker, men må bidra til en mer helhetlig og regionalt forankret utvikling.

Ønske om forutsigbarhet

Et gjennomgående innspill er et ønske om økt forutsigbarhet. Dette gjelder på tvers av ulike ståsteder og partsinteresser. Flere har pekt på at skiftende rammevilkår, usikkerhet om krafttilgang, statlige beslutninger og ulike myndigheters praksis gjør det vanskelig å planlegge langsiktig. Det er derfor et tydelig ønske fra flere om at den regionale planen skal bidra til å redusere usikkerhet. Dette kan blant annet skje gjennom tydeligere prioriteringer, bedre samordning og mer forutsigbare prinsipper for hvordan ulike hensyn skal vurderes opp mot hverandre.

Naturhensyn og behov for utbyggingsarealer

Innspillene viser et spenn mellom hensynet til naturbevaring og behovet for areal til ny industri, energiproduksjon og infrastruktur.

På den ene siden fremhever noen natur som en grunnleggende ramme for all utvikling. Det blir vist til at Agder allerede har bygget ned betydelige naturarealer og at mye av naturen er ofret, blant annet gjennom tidligere vannkraftutbygginger. Noen ønsker blant annet tydelige nei-områder, lokaliseringsprinsipper og stoppkriterier for utbygging i sårbare områder.

På den andre siden peker noen på at grønn industri, ny energiproduksjon og framtidig verdiskaping også krever arealer. Enkelte viser til at de best egnede arealene ikke nødvendigvis ligger innenfor allerede vedtatte planer, og at for stramme begrensninger kan svekke muligheten for ny næringsutvikling.

Prioritering av kraft og energibruk

Et annet sentralt tema er hvordan kraften bør prioriteres. Dette kommer særlig til uttrykk i når det gjelder datasentre. Innspillene er delte. Noen framhever datasentre som nødvendig infrastruktur i et digitalisert samfunn, med potensial for arbeidsplasser, kompetanseutvikling og regionale ringvirkninger. Andre stiller spørsmål ved om datasentre gir tilstrekkelig lokal verdiskaping sett opp mot høyt kraftforbruk, arealbeslag og mulige negative konsekvenser som økt strømpris og belasting på strømnettet.

Behov for bedre samhandling

Et gjennomgående tema i medvirkningen er behovet for tettere samhandling og tidligere samordning mellom relevante aktører. Flere har pekt på at tidlig dialog mellom partene kan gjøre det lettere å avklare muligheter og begrensninger før prosjekter låser seg. Det er også spilt inn ønske om en regional samhandlingsarena.

En plan som mobiliserer

Noen har pekt på at planen ikke bare bør peke på begrensninger, men også synliggjøre muligheter. Det er uttrykt ønske om en plan som skaper motivasjon og viser hvordan Agder kan lykkes med grønn industri- og energiutvikling innenfor bærekraftige rammer.

Planens virkemidler

Det har ikke kommet konkrete innspill om planbestemmelser eller plankart som løsninger på utfordringene.

3 Innspill og resultater fra samlinger og møter

Dette kapittelet inneholder oppsummeringer fra de enkelte møtene, samlingene og dialogene som er gjennomført som del av planarbeidet. Oppsummeringene ligger til grunn for den samlede framstillingen i forrige kapittel og gir et mer detaljert bilde av hvilke temaer, synspunkter og problemstillinger som kom fram i de ulike medvirkningsaktivitetene.

Oppsummeringene må leses som administrative sammenfatninger av innspillene til bruk i en samlet logg, ikke som referater. Oppsummeringene er loggført av ulike personer og i dette dokumentet har det vært viktigere å loggføre resultatene raskt i møtene, fremfor å skape en enhetlig stil mellom møter og ulike typer aktører.

3.1 Planfaglig nettverkssamling Kvinesdal

Sted: Hotell Utsikten, Kvinesdal kommune
Dato:16.06.2025

Resultatene fra samlingen er tatt med på grunn av relevans for planen. Samlingen er ikke gjennomført som en del av fase for tidlig medvirkning i planarbeidet.

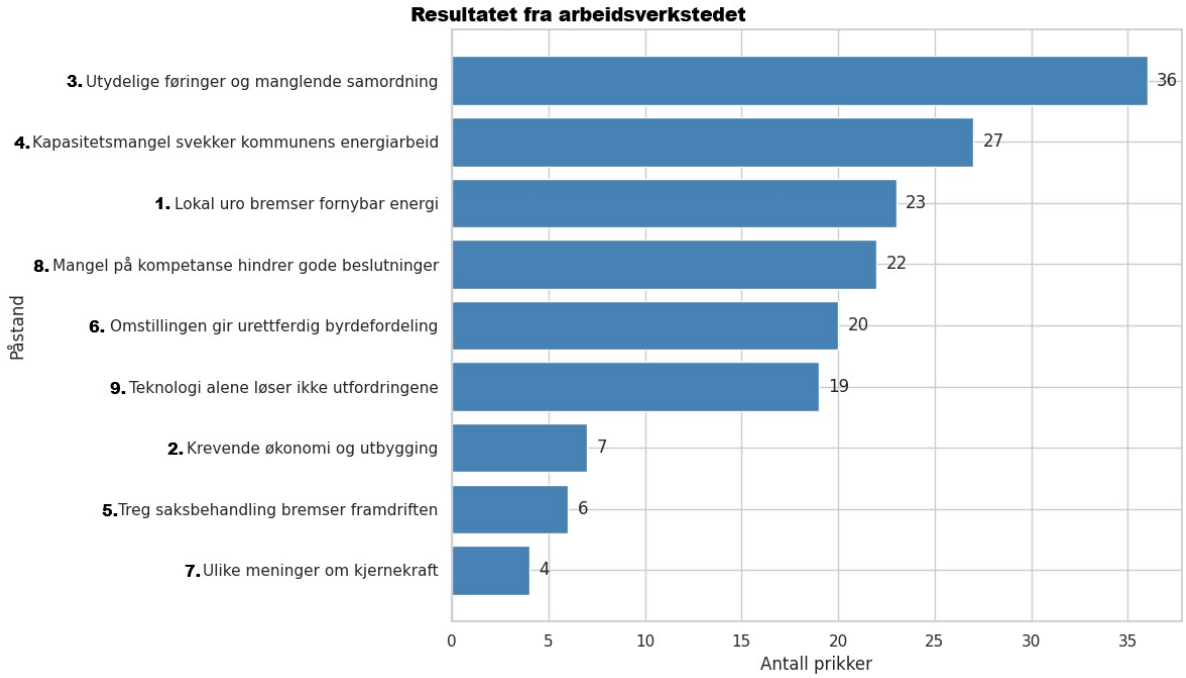

Oppgitte påstander/kommentarer fra tankemyldringen:

- Holdningsendringer er viktige for å få lokalforankring. Hva ønsker man å ofre for å bruke mindre kraft.
- Holdningsendring hos : 1) Industri(3 stemmer), 2) privatpersoner. Hva vil man ofre?
- Statlig kompensasjon og økonomisk forutsigbarhet
- Manglende statlig krav, f.eks. hjemmel i PBL
- Uklart om rammebetingelsene skaper insentiver til å benytte grå arealer, prioritere utvikling, og fornybar energi på disse fremfor prosjekt i intakt natur(2 stemmer)
- Forutsatt energiknapphet- mangler tydelige prioriteringer av hvilke næringer/funksjoner som skal ha rett på energien (to ytterspisser: datasentre og kattevideoer)
- Krav til x antall arbeidsplasser vs. samfunnsnytte arealbruken

3.2 Planfaglig nettverkssamling Arendal

Sted: Thon hotell i Arendal, Arendal kommune
Dato: 20.11.2025

Resultatene fra samlingen er tatt med på grunn av relevans for planen. Samlingen er ikke gjennomført som en del av fase for tidlig medvirkning i planarbeidet.

Planfaglig nettverkssamling - Fornybar energi (16.juni)

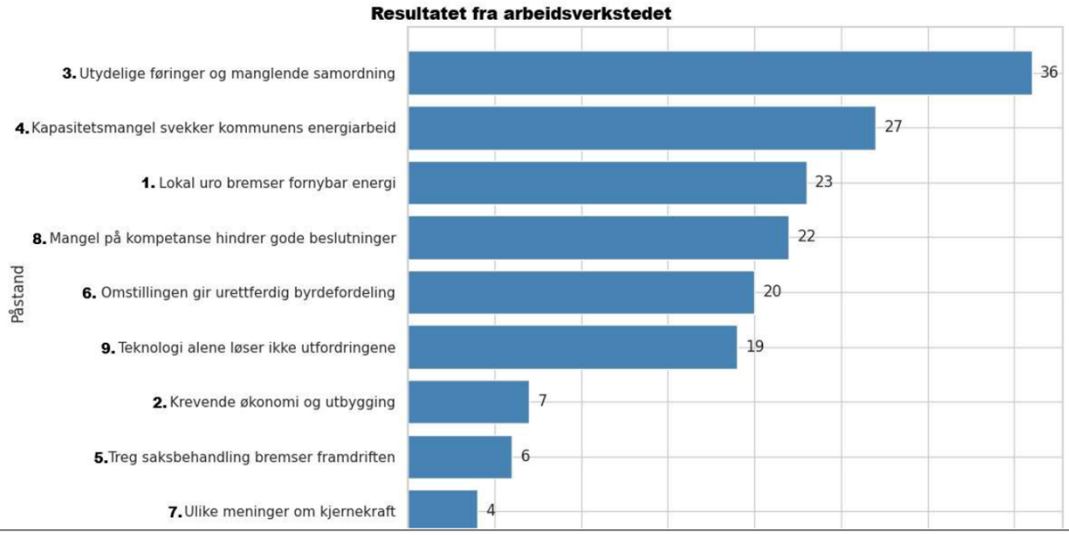

AGDER fylkeskommune

Tilleggspunkter fra deltagerne

Fornybar energi

- Holdningsendringer er viktige for å få lokalforankring (det gjelder også hos industrien og privatpersoner)
- Statlig kompensasjon og økonomisk forutsigbarhet
- Skaper rammebetingelsene insentiver til å benytte grå arealer, prioritere utvikling, og fornybar energi på disse fremfor prosjekt i intakt natur.
- Tydelige prioriteringer ved energiknapphet

Grønn industri

- Felles forståelse og kompetansegrunnlag på tvers av sektorer (forvaltning, industri)
- Premisser for industri nær folk: definere hva er grønn industri
- Konkurransedyktige strømpriser (lik pris i hele landet)

AGDER fylkeskommune

3.3 Region Kristiansand Interkommunale politiske råd

Sted: Ressurssenteret i Birkeland, Birkenes kommune
Dato: 06.02.2026

Agenda for møtet var som følger:

- Kort introduksjon
- Interaktivt opplegg med Mentimeter
- Spørsmål og åpne tilbakemeldinger om hva som er viktig å ta med videre i planarbeidet

På grunn av mange saker ble gjennomføringstiden justert fra 60 til 40 minutter. Agendaen forteller hva som ble gjennomført. Et eget opplegg med plakater for kunnskapsgrunnlaget og gruppeoppgave ble ikke gjennomført.

Resultater fra Mentimeter- spørringer:

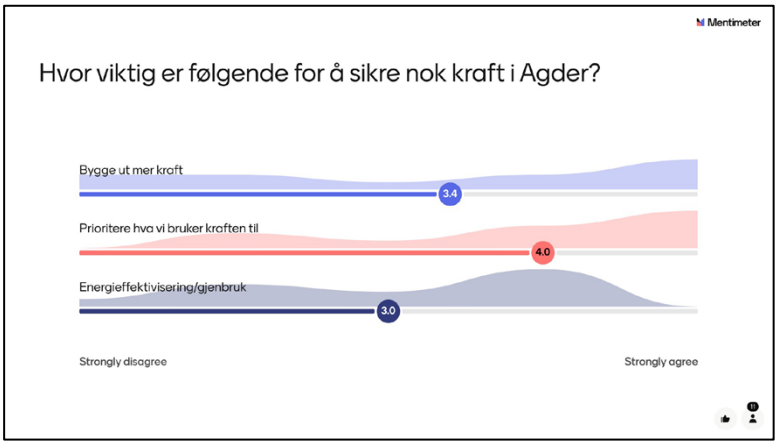

Tilbakemelding i plenum:

- Det er bra at fylkeskommunen tar initiativ til dialog.
- Planen bør være en balanse mellom å tilrettelegge for vekst og være motiverende, men samtidig være en plan som tar noen strategiske avveiinger.
- Muligheten for fleksibilitet og å raskt kunne snu seg rundt er viktig.
- En regional plan kan ikke være sum av 25 kommuners planer og ønsker.
- Hvis bedriftene i Agder lykkes så lykkes regionen/planen.
- En bekymring er at statlige myndigheter vil følge opp den regionale planen strengere enn det fylkeskommune selv vil gjøre.
- En støttende plan med retningslinjer er mer interessant enn en streng plan med bestemmelser.
- Spørsmål om man kan regulere på en måte som gjør det mulig å gjenbruke strøm flere ganger?

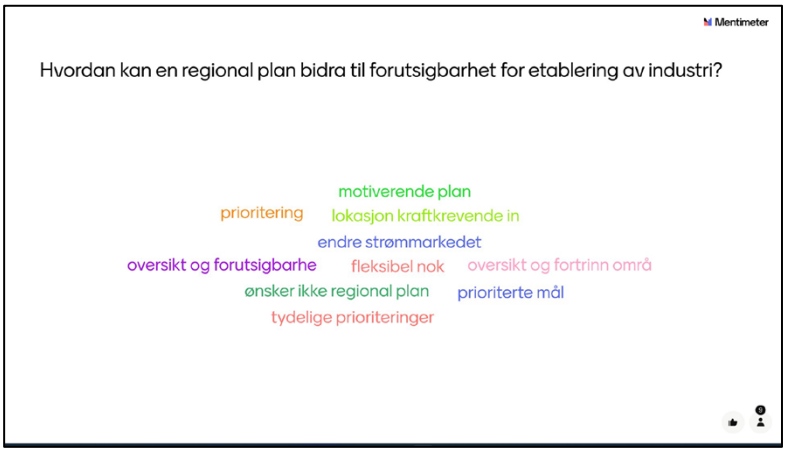

- Planen bør være en «gode» og bør ikke bare være en begrensning.
- Det er utfordrende at de private aktørene forventer offentlig betalt infrastruktur som vei, som er dyrt og noe ikke alle prosjekter kan få.
- Kunnskap er viktig for prioriteringer.
- Planen må vise mulighetene til Agder.

3.4 Setesdal interkommunalt politiske råd

Sted: Kommunehuset i Valle, Valle kommune
Dato: 11.02.2026

Agenda for møtet var som følger:

- Kort introduksjon
- Interaktivt opplegg med Mentimeter og plakater
- Gruppearbeid med spørsmål og åpne tilbakemeldinger om hva som er viktig å ta med videre i planarbeidet

<u>Resultater fra Mentimeter- spørringer:</u>

<u>Tilbakemelding i plenum:</u>

Behov for en tydelig realitetsorientering i arbeidet: Hvor står regionen i dag, og hvor skal man? Planen må ta inn over seg forskjellene mellom by og bygd, og være realistisk med tanke på gjennomføring.

Et tema var for å styrke det lokal selvstyre. Dette har sammenheng mellom planvask og

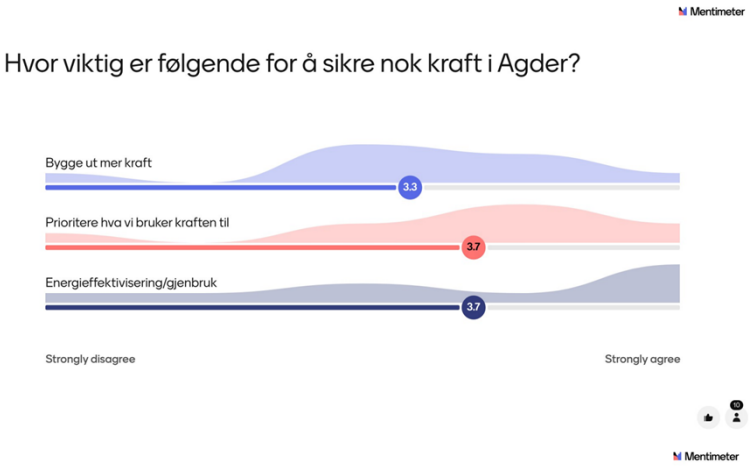

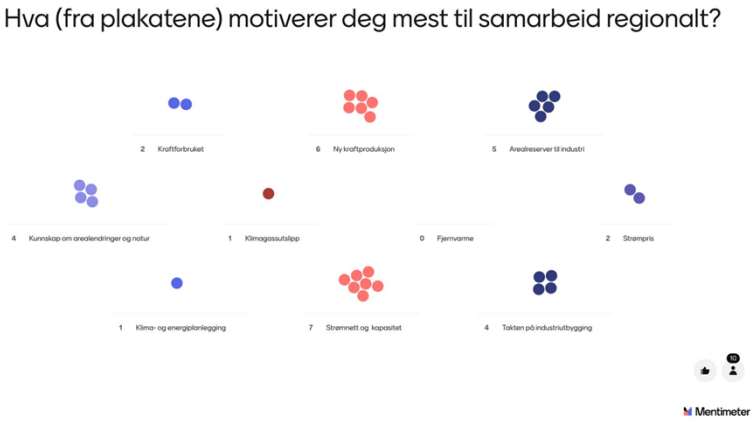

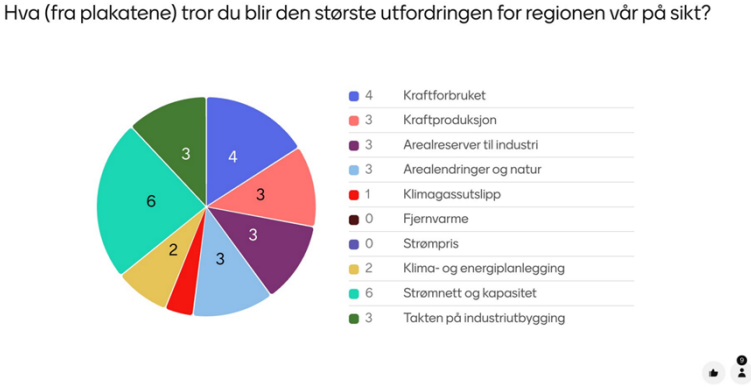

kommuneplanens arealdel. Den regionale planen bør samsvare med kommunenes KPA.

Det er bred enighet om at regionen må satse samlet. Kommunene bør ikke konkurrere med hverandre, men identifisere felles satsningsområder og støtte hverandre på tvers av kommunegrenser.

Planen må være fleksibel og unngå tilfeldige løsninger, samtidig som den ikke blir for begrensende. Det pekes blant annet på datalagringssentre som et eksempel der regionen heller burde jobbe sammen for én stor etablering fremfor mange små.

Et gjennomgående tema er bedre samordning mot industri og næringsliv, basert på kompetanse. Næringslivet må kobles på tidlig i prosessen.

Verdiskaping og vekst trekkes frem som viktige mål, og det støttes at distriktene må prioriteres, inkludert å bruke natur der det er nødvendig for utvikling.

Det etterlyses tydelighet i hva fylkeskommunen ønsker med planen, og hvem som skal «eie» den. Statsforvalteren foreslås som mulig medeier. For at planen skal lykkes, må kommunene – og befolkningen – oppleve eierskap og involvering.

Flere pekte på behovet for økt forutsigbarhet – blant annet knyttet til statsforvalterens praksis. Kanskje planen kan bidra til å redusere usikkerhet i kommunens videre planlegging og virksomhet. Det beskrives et gap mellom kommunene og Statsforvalteren, og

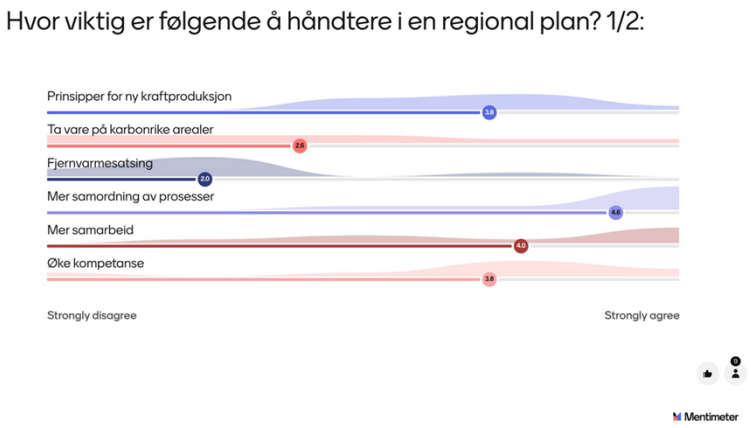

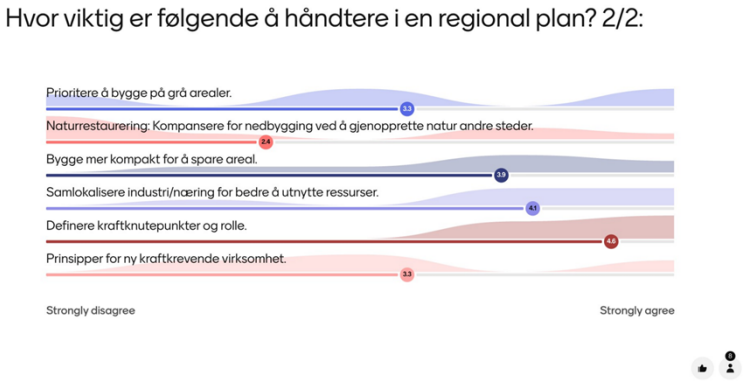

det oppfordres til bedre dialog og statlig forpliktelse.

Når det gjelder energi, er det samlet enighet om at regionen står i en kraftutfordring, og at RV9 er avgjørende. Lokalt produsert kraft bør brukes lokalt. Samtidig menes det at i et internasjonalt perspektiv er Norge/regionen allerede er grønn.

Det foreslås et regionalt kompetansesenter for industri- og energisaker for å øke kompetansen og jobbe mot felles mål.

3.5 Lister interkommunale politiske råd, representantskapet,

Sted: Husan i Farsund, Farsund kommune
Dato: 12.02.2026

Agenda for møtet var som følger:

- Kort introduksjon
- Interaktivt opplegg med Mentimeter
- Spørsmål og åpne tilbakemeldinger om hva som er viktig å ta med videre i planarbeidet

På grunn av mange saker ble gjennomføringstiden justert fra 60 til ca. 40 minutter. Et eget opplegg med plakater for kunnskapsgrunnlaget og gruppediskusjoner ble ikke gjennomført.

Resultater fra Mentimeter- spørringer:

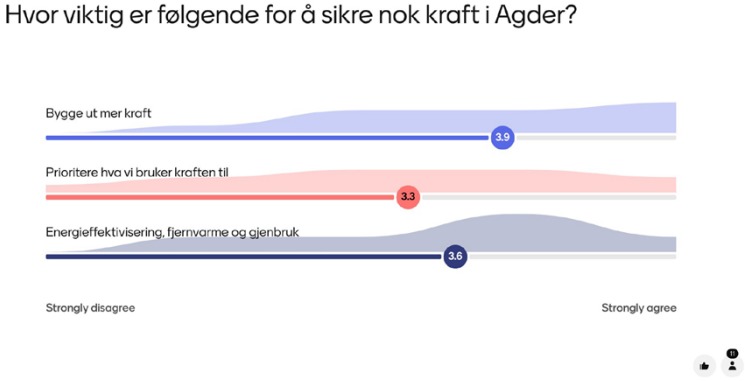

Tilbakemelding i plenum:

Hva legger vi i prioritering? Viktig med bruk av penger og ressurser på grønn omstilling – hva har innvirkning på miljø og klima? Detaljfokus veldig dyrt, kanskje ikke så gode virkninger. Samme CO2 fra fabrikkpipene, bruke pengene på det som monner. For mye detaljplanlegg, landstrøm for eksempel. Burde vært over alt.
Hvor viktig er følgende for å sikre nok kraft? Mengden kraft som går ut av kommunen har noe å si for hvordan man svarer. Dobbelt så mye man lager som man har tilgjengelig pga. utenlandskabel. Farger svaret.
Oppsummering av hva som er viktig å ta med videre i planarbeidet:
Planer blir ofte et hinder, er ikke realistisk. Kommunene er ganske forskjellige. Drømmeplan skal ikke være fritt vilt, skal

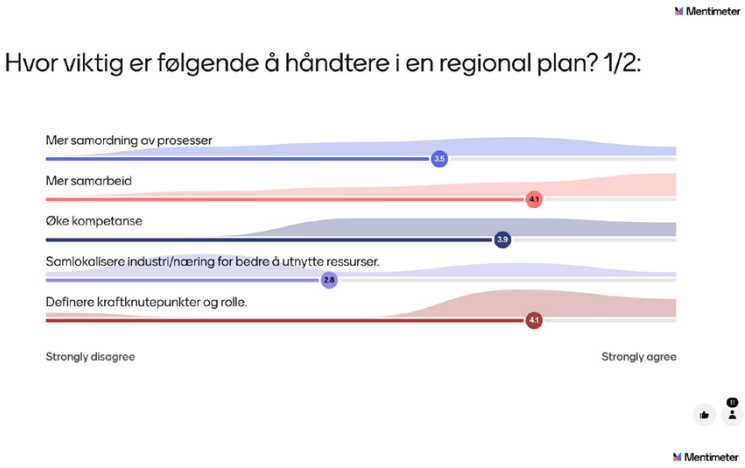

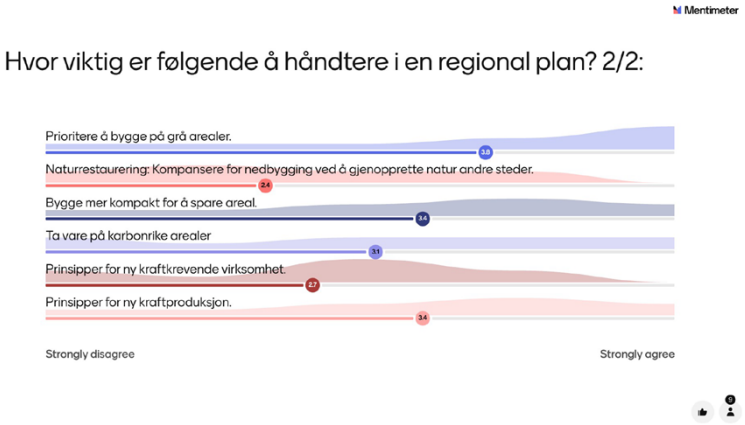

være konkret, samarbeid, kompetanse - men må ikke føles som at alt er umulig. Ønsker en plan som gir håp. Lite som gir håp som ordfører i dag. Planen må ikke bli for rigid, vanskelig, og brukes mot kommunene. Må være et hjelpemiddel og gi oss håp.
Et grunnprinsipp for regional plan: tar hensyn til kommunal råderett. Perspektiv som er kjempeviktig. Kommunene har overordnede planer, denne må ikke krasje med det som ligger i de enkelte kommunene.

Flott hvis planen tar inn over seg det statlige, bygger opp under at det skjer utvikling på dette området så må det være en åpning for vertskommunene, sikre en del av verdiskapningen som finner sted. KS har tatt dette innover seg, det bør denne planen også, gi trygghet, løfte dette perspektivet. Utrykk for plassering for regionene og potensial som ligger her – sterkt kraftknutepunkt, korte veier til sirkulært. Flere som er med i f.eks. CIRC med Eyde klyngen, Lister er en del der man ønsker den typen utvikling med tanke på kort vei til krafttilgangen.

Bra med mulighet til runde som dette, kommunene påkoblet fra dag 1. vi står i noen kamper. Må ikke være en plan som hindrer, ikke en unødvendig hinderplan. Annen forvalter som vi kjenner på at det blir stang ut på, fylkeskommunen må i denne planen i mest mulig grad kjempe for kommunens potensial.

Fylkeskommunens overordnede mål er bedre levekår og lavere utslipp, men aktørene har ulike tilnærminger til hvordan dette skal oppnås, og vi er avhengige av investeringer for å skape arbeidsplasser og møte demografiske utfordringer. Som planmyndighet opplever kommunene likevel hindre: Begrenset areal og sterke hensyn som 100-metersbeltet, villrein og dyrka mark gir allerede store restriksjoner, og fylkeskommunale planer kan oppleves som ytterligere begrensende, noe som reiser spørsmålet om vi i praksis arbeider mot helt felles mål.

Uheldig å ikke ta kraftforedlende industri i nærheten av kraftknutepunktene. Da må man bygge kabelgate. Da har vi kanskje stoppet noe her og så blir det bygget et

annet sted hvor man tar mye mer natur. Hva vil være konsekvensene av at vi er best på å være til hinder for industri? Vi må snakke sammen, finne målet, hva skjer om vi stopper noe med det og det verktøyet? Hvorfor investere hvis fylket er tregt og ikke vil utvikle seg. Vi trenger folk som vil satse i Agder. Planen må ikke skremme det!

Planen må ikke bli for generell eller ende som en opplisting av selvfølgeligheter. Industrien som faktisk skal medvirke påvirkes av mange forhold, og vi må unngå at planen bare beskriver dette uten å tilføre verdi. Konflikter som saken på Lista – der biogassatsing stoppes av prosess og mekling – viser behovet for en plan som kan koble aktører og prosesser på en måte som gjør dem mer smidige. Planen må derfor ha selvstendig verdi og bidra til løsninger, ikke nye hindringer. En reell bekymring er at den kan ende opp som planen for senterutvikling og bli en bremsekloss for lokal utvikling, og det må vi unngå.

Det er viktig at vi ikke glemmer treforedlingsindustrien – en tradisjonsrik industri som er litt glemt. Ringvirkningsanalysene knyttet til ny vei viser vekstmulighet i regionen, og mye av det som i dag eksporteres blir ikke foredlet lokalt. Næringen består av mange små komponenter som samlet utgjør en stor verdikjede, men den forsvinner ofte i skyggen av offshore og blå næringer.

Det er nevnt fire kjernetemaer, men infrastrukturen – som grønn industri og energisatsing faktisk er helt avhengig av – bør komme tydelig fram. Det handler om havner, veinett og kraftnettet som avgjørende for å utnytte muligheter.

Det har blitt slik at når man hører ordet plan eller planverk – særlig på regionalt nivå – skaper det skepsis, fordi kommunene er så ulike og fordi slike planer i praksis kan fungere som innsigelsesverktøy i krevende saker. Dette merkes særlig i møte med næringslivet: Det oppleves frustrerende når aktører ønsker å utvikle noe, men kommunen må si nei fordi planen ikke er på plass. Planen må derfor utformes slik at den støtter utvikling i ulike deler av regionen, ikke bremser den.

Denne planen må være presis og være en utviklingsplan. Det handler om tydelighet, og om at også Statsforvalteren blir en del av dette arbeidet og kan se planen som en mulighet. Det vil være gunstig om planen også kan brukes som et argument dersom vi møter innsigelser. Hvis vi kan få den til slik at vi er trygge på at den gir muligheter.

Når industrien skal grønnes, handler det om vår rolle som tilrettelegger og hvordan vi organiserer medvirkningsdialogen. Regionen har mye kraftforedlende industri som står i store omstillinger, og selve endringen må de gjøre selv – men vi må sikre rammer og prosesser som gjør det mulig. Planen bør derfor vise hvordan vi støtter omstillingen uten å ta over ansvaret.

3.6 Østre Agder interkommunalt politisk råd

Sted: Kommunehuset, Gjerstad kommune

Dato: 07.05.2026

Agenda for møtet var som følger:

- Kort introduksjon
- Interaktivt opplegg med Mentimeter
- Spørsmål og åpne tilbakemeldinger om hva som er viktig å ta med videre i planarbeidet

Resultater fra Mentimeter- spørringer:

Mentimeter

Hva er det som gjør at Agder kan lykkes med grønn omstilling?

Mentimeter

Hvor viktig er følgende for å sikre nok kraft i Agder?

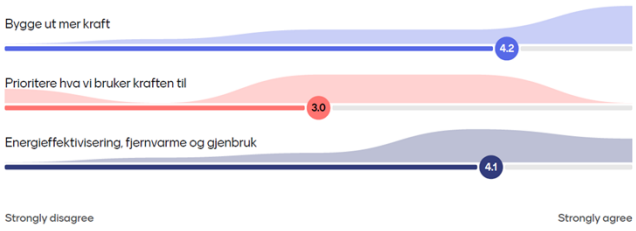

Mentimeter

Hvor viktig er følgende å håndtere i en regional plan? 1/2:

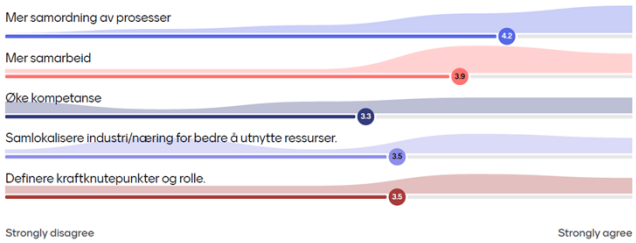

Tilbakemelding i plenum:

Det grønne skiftet skjer lokalt gjennom tiltak i en kommune, ikke nasjonalt. Det oppleves at det er dårlig dialog mellom politikerne på stortinget og statsforvalteren.

Forutsigbarhet trekkes frem som noe som er viktig for regionen. Et eksempel som ble trukket frem var de store og endrede rammevilkårene for det grønne skiftet. Norgespris innføres, som reduserer insentiver for å investere i energiproduksjon og pumpeprisen på drivstoff kuttes. Det gjør det vanskelig å ta langsiktige beslutninger og gjør det vanskelig å navigere i samfunnet. Økonomi trekkes frem som den viktigste faktoren i beslutninger og det er et tverrpolitisk ønske om forutsigbarhet. Om man er positiv eller negativ til det grønne skiftet så er samtlige enige om at den enorme veksten og store nedgangen igjen for solcelleentreprenører er dumt.

Det er en usikkerhet om hvorvidt havvind blir realisert. Ventyr har forskjøvet på sine tidsplaner for konsesjon. Ettersom Morrow nylig har gått konkurs og man ikke vet hva som skjer med virksomheten er optimismen lav. Om

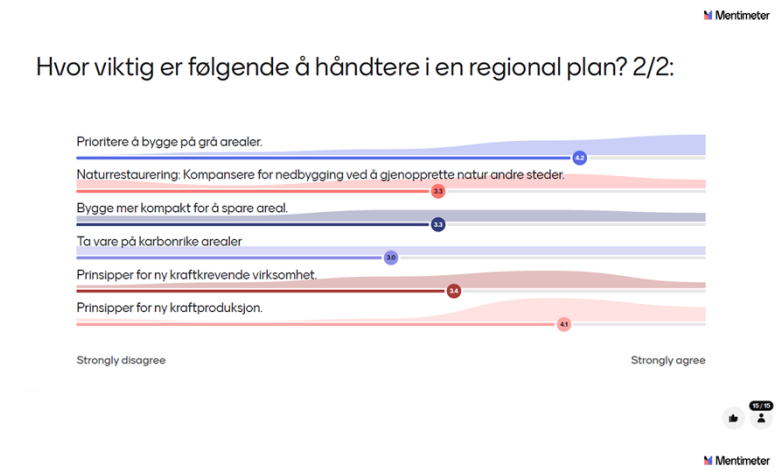

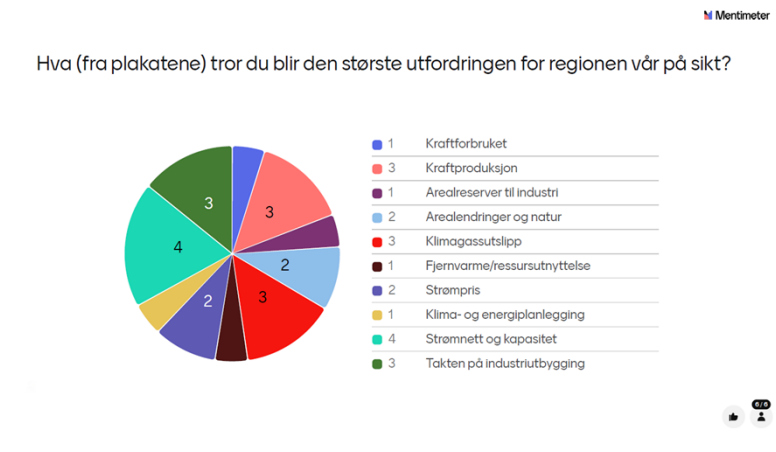

sørlige nordsjø 2 ikke blir realisert vil dermed mange år med arbeid for det grønne skiftet være tilbake til start. Det pekes særlig på at regionen venter på at staten skal etablere eller komme med garantier som sikrer utbygging av ny havn i Lindesnes eller Lyngdal.

Vegårshei kommune opplever utfordringer i forbindelse med energiproduksjon og landvind. For kommunen kan det være en potensiell stor økonomisk oppside samtidig som man enda ikke har kartlagt konsekvensene for naturen. For kommunens del ønsker de at debatten skal starte når det kommer et planinitiativ til politisk behandling, mens den i realiteten startet for over 1 ½ år siden. Diskusjonen er preget av følelser og antagelser fremfor fakta. Kommunen opplever stort press fra profesjonelle aktører som Motvind Norge som er vant til å stå i slike kamper, mens kommunen selv ikke er rigget for dette. De kunne sett for seg og fått mer bistand i denne prosessen. Både prosessuell bistand og faktabasert bistand. Det er mange målkonflikter som fører til at planer slår i hjel hverandre. Om en plan er positiv så er det en annen plan som er begrensende. Hvordan kan man sikre at man ikke har for mange planer, men at man har de riktige? I dag oppleves det som at man må finne smutthull for å kunne si ja.

Kommunene mener det er viktig med regional plan. Det blir enklere og mer forpliktende å jobbe på tvers. Kommunene kan ikke ta ansvar for det grønne skiftet alene.

3.7 Fagdag for regional plan

Sted: Eikesalen, fylkeshuset i Kristiansand
Dato: 20.05.2026

Som del av arbeidet med planen ble det arrangert en halvdags fagsamling på fylkeshuset, med korte innlegg fra Bulk, Vennesla kommune og Statsforvalteren. Etterpå la Menon Economics fram rapporten «Grønn industri og energi i Agder». Til slutt ble det gjennomført et arbeidsverksted, der alle deltakerne fritt kunne velge mellom å drøfte følgende tema:

- Balansekunstneren – Kraftproduksjon og industriell konkurransekraft
- Lokaliseringskriterier – Hvor skal kraft, nett og industri lokaliseres?
- Lokal energiproduksjon og symbiose
- Forutsigbarhet i det grønne skifte (trekke i samme retning)

Bord 1: Balansekunstneren: Kraftproduksjon og industriell konkurransekraft

Gruppen diskuterte hvordan Agder kan sikre nok kraft til konkurransedyktige priser for både ny og eksisterende industri, samtidig som regionen står i en ny geopolitisk og industriell situasjon.

Det kom fram at diskusjonen ikke bare handler om kraftbalanse, men også om:
• beredskap
• geopolitikk
• industriell robusthet
• arealbruk
• tempo i gjennomføring
• legitimitet i lokalsamfunnene

En refleksjon i gruppen var at dagens planlegging og systemer i stor grad er utviklet for en annen tid, og at den nye internasjonale situasjonen utfordrer eksisterende tilnærminger.

Tema 1 – Ny internasjonal situasjon og behov for robusthet
Gruppen stilte spørsmål ved om problemstillingen og planarbeidet i tilstrekkelig grad tar inn over seg den nye internasjonale situasjonen.
Det ble pekt på:

- At samfunnet tidligere har vært «rigget for dårlig vær», men ikke nødvendigvis for dagens geopolitiske og sikkerhetspolitiske situasjon
- Behovet for større fokus på robusthet og beredskap
- At arealbehov og kraftbehov må sees i lys av denne utviklingen

Det ble også reist spørsmål om:

- Planen i stor nok grad tar hensyn til behovet for arealer til ny industri og energiproduksjon
- Om man i større grad bør prioritere grå arealer og eksisterende industriområder

Tema 2 – Kraftproduksjon og energibalansen

Det var bred enighet om at Agder trenger mer kraftproduksjon.
Samtidig ble det understreket at:

- Kraftoverskuddet er variabelt
- Framtidig forbruk er usikkert
- Nettkapasitet og flaskehalser påvirker konkurransekraften

Følgende forhold ble trukket fram:

- Marginalt potensial i vannkraft
- Usikkerhet knyttet til tempo og effekt fra havvind
- Behov for å diskutere landvind mer realistisk
- Kjernekraft ble omtalt som lite realistisk på kort sikt

Det ble også understreket at:

- Kommuner som ønsker å legge til rette for kraftproduksjon må få mulighet til det
- Fylket ikke kan være kategorisk negativ til all ny produksjon dersom man samtidig ønsker ny industriutvikling

Tema 3 – Kunnskapsgrunnlag og beslutningsgrunnlag

Gruppen opplevde at kunnskapsgrunnlaget er uklart og til dels sprikende.
Det ble vist til:

- Ulike analyser og ulike tallgrunnlag
- Usikkerhet rundt fremtidig kraftforbruk
- Usikkerhet rundt utviklingen i datasenterbransjen
- Behov for bedre beslutningsgrunnlag

Det ble etterlyst:

- Bedre analyser
- Mer samordnet kunnskap
- Tydeligere grunnlag for prioriteringer og tiltak

Kunnskapsgrunnlag og kommunikasjon ble løftet fram som et av de viktigste områdene videre.

Tema 4 – Konkurransekraft og eksisterende industri
Gruppen var opptatt av at ny grønn industri ikke må svekke eksisterende industri.
Det ble diskutert:

- Konkurransedyktige kraftpriser
- Nettilgang
- Logistikk og infrastruktur
- Betydningen av kraftknutepunkter

Det ble også understreket at:

- Ny industri bør bygge videre på eksisterende industrielle miljøer og verdikjeder
- Eksisterende industri og ny industri må sees i sammenheng

Videre ble det uttrykt bekymring for:

- Usikkerhet rundt framtidige kraftpriser
- At investeringskapital kan søke mot næringer med høyere avkastning, som datasentre

Samtidig ble det understreket at:

- Man ikke bør innføre diskriminerende tiltak mot enkelte næringer, eksempelvis datasentre

Tema 5 – Arealbruk og lokalisering
Arealbruk ble løftet fram som en viktig del av problemstillingen.
Det ble diskutert:

- Behov for arealer til ny industri og energiproduksjon
- Hvordan eksisterende og etablerte arealer i større grad kan brukes
- Behov for å definere hvilke områder som passer til ulike typer energiproduksjon

Det ble også reist spørsmål om:

- Planen i tilstrekkelig grad tar hensyn til framtidige arealbehov
- Hvordan industriutvikling og bolig-/samfunnsutvikling kan sees mer i sammenheng

Gruppen pekte også på at lokaliseringskriterier, nettilgang og logistikk vil være viktige faktorer for framtidig konkurransekraft.

Tema 6 – Planprosesser, styring og tempo
Gruppen opplevde dagens plan- og konsesjonsprosesser som tunge og tidkrevende.
Det ble vist til:

- Mange runder mellom lokaldemokrati, statsforvalter og statlige myndigheter
- Behov for raskere prosesser
- Behov for tydeligere statlig styring i enkelte saker

Planforum ble trukket fram som viktig, og det ble understreket at:

- Ulike samfunnshensyn må balanseres bedre
- Aktørene må jobbe mer i samme retning

For planforum kom det innspill om at saksbehandlere innen næring og utvikling fra både fylkeskommunen og kommunen deltar i planforum der det er hensiktsmessig. Dette vil særlig være aktuelt ved behandling av større næringsområder, kraftkrevende industri og andre utviklingsprosjekter av regional betydning, men naturligvis ikke nødvendig i mindre saker som ordinære vegtiltak eller private boligreguleringer. Det vil være særlig nyttig å ha med representanter fra fylkets nærings- og utviklingsmiljø i større plansaker (for eksempel deg, Geir, eller andre næringsrådgivere), slik at fylkets mål og strategier innen næring og utvikling også ivaretas og sees i sammenheng med øvrige planinteresser hos fylket og offentlige aktører. Tempo i planprosesser ble vurdert som viktig dersom Agder skal lykkes med både kraftutvikling og industriutvikling.

Tema 7 – Insentiver og lokal legitimitet

Gruppen diskuterte behovet for sterkere insentiver til kommuner og lokalsamfunn. Det ble særlig vist til:

- Gevinstdeling
- Bedre kompensasjon
- Større andel av skatteinntekter til kommunene
- Tydeligere kobling mellom utbyggere og lokalsamfunn

Det ble uttrykt at:

- Lokal legitimitet blir avgjørende for å lykkes med ny kraftproduksjon og industriutvikling

Oppsummert prioritering fra gruppen

Følgende områder framstod som de viktigste:

1. Ny kraftproduksjon
2. Bedre kunnskapsgrunnlag og kommunikasjon
3. Avklaring av balansen mellom statlig styring og lokale insentiver
4. Bedre og mer balanserte planprosesser gjennom blant annet planforum

Bord 2: Lokaliseringskriterier – Hvor skal kraft, nett og industri lokaliseres?
Dette temaet ble delt inn i to bord da det var flere som var interessert i akkurat dette
Bord 2A:

- Kraftknutepunktene må være utgangspunktet når man planlegger kraftkrevende virksomheter. Ved å bygge andre plasser, som langs kysten må man også ta med hensyn til inngripen infrastruktur som kraftlinjer fører til. Man må se areal og klima i helhet og utfra dette lokalisere virksomheter.

- Hva mener kommunene om verdien og viktigheten av å bygge nært kraftknutepunkter? De kommunene som ikke har kraftknutepunkt vil mene det er mindre viktig enn de 5 kommunene som har kraftknutepunkt.

- Visst man ikke bygger ut langs kraftknutepunktene flytter man en enorm kostnad på tiltakshaver, som får utgiften med å finansiere nye kraftlinjer.

- Bør samfunnet investere milliarder i ny veiinfrastruktur eller på nytt kraftnett? Det burde tas en overordnet beslutning på samfunnsnytten.

- Mange luftslott de siste fem årene. Regional plan må finne ut hvilken industri som er egnet til de ulike næringsområdene.

- Betraktninger om samfunnsutviklingen: Det som blir bygget i Agder er kjøpesenter og handelsparker. Sørlandssenteret ønsker å legge til rette for helsevirksomheter i deres lokaler.

- Det ble påpekt at fylkeskommunen må koordinere seg bedre og samarbeide med nabofylkene både i planer og spørsmål om kraft.

Bord 2B:
Det ble diskutert omkring følgende for å få en god styring regionalt:

- Skille mellom ulike krafttyper
- Ulike krafttyper etter lokalisering- viktig med riktig krafttype på riktig plass. Ved ulike plasseringer må både transportetapper vs. tid, og vurderinger omkring hvor folk vil bo og om de er villig til å reise langt for jobb.
- Hvordan kraften forsynes og brukes var også et tema. Kraften bør benyttes lokalt, og ikke transporteres over lengre avstander (eksempelvis ut av landet)
- Eksempelvis har Lista store arealer, hvordan tilrettelegge for produksjon av kraft her?
- Må vurdere ulike kraftformål og hva det skal forsyne (målkonflikter)
- Økonomisk perspektiv er viktig punkt for realisme for gjennomføring
- Vanskelig politisk å etablere store tiltak. Det ble diskutert om at mindre skala og små produksjoner var enklere, mindre konfliktfylte å få til- og at dette bør man satse på.

Bord 3: Lokal energiproduksjon og symbiose

Tiltak	Ulemper	Fordeler	Prioritet
Fjerne strømstøtte – statsbudsjettet	-Folk blir sure - Stor variasjon i landet.	-Frigjør midler -Kapital til energieffektivisering	3
Krav til solcelle på tak til datasenter	-Brannfare -Strengere byggekrav	-Lokal kraftproduksjon, -Dobbelt bruk av gråareal	1
Krav til veskebasert kjøling.	-Pris og miljøhensyn? -Vilje?		1
Felles retningslinjer for sol + kraft			1
Energi iger (?) + veiledning + støtteordning			1
Nye tomter mangfold – krav til å legge for til varmegjenvinning.			1
Flytende sol.			3

Notater:
-Krav om mobilitetsplan
-Sikre samarbeid gjennom plankrav
-Mange eldre industriområder
-Standardiserte maler for utredninger om energi

Bord 4: Forutsigbarhet i det grønne skiftet (trekke i samme retning)

Tiltak	Ulemper	Fordeler	Prioritet
Tidlige vurderinger i en regional møteplass.	Kan ikke fatte tidlige vedtak eller gi endelige avklaringer.	Forventningsavklaringer Mulighet for koordinering og justeringer Tidlige signaler om konflikt	1
Tydelige kriterier for lokaliseringer, med veiledning o.l.		Mer forutsigbarhet for utbyggingsaktørene, ikke bare myndighetene. Likere praksis gir økt forutsigbarhet.	
Helhetlig infrastruktur-utbygging og samordnet planlegging med tidlig dialog.		Unge dobbelt-utbygginger. Mer koordinerte beslutninger ved flere tiltak i samme område. Lettere å organisere fordelingsnøkler i kostnadsspørsmål.	
Ta tidlig høyde for krevende infrastruktur som fjernvarme i prosessene.		Fjernvarme blir belyst og vurdert tidlig nok. Kan vurdere og samordne tiltak som geotermoser, bruk av damp o.l.	
Digitale kartlegginger for å synliggjøre viktige hensyn og aktører.			
Må se kraftkrevende industri i sammenheng med ny kraftproduksjon. Det bør være krav om ny kraftproduksjon for kommuner som vil legge til rette for stort kraftforbruk.			

3.8 DIGIN

Sted: Slottet i Markensgate – hos Digin
Dato: 20.03.2026

Klyngen har 135 medlemmer og mange er nystartede bedrifter. Jobber først og fremst for regional næringsutvikling. Arrangerer flere workshops og har ulike tematiske fora. Er i hovedsak en underleverandørindustri som leverer til offentlig og privat sektor. Er Europeisk «Gullklynge».

Har mye samarbeid med IT miljøet på UiA. De tar inn mange nyutdannede fra UiA.

De fleste ansatte i bedriftene i klyngen sitter i Kristiansand. De ansatt mener det er viktig å være en del av et fagmiljø.

Mener offentlig sektor på Agder i større grad burde brukt lokale leverandører innen IT/informasjonssystemer. Er viktig verktøy for regional verdiskaping og omstilling. Kan «Hackathon» være verktøy for ommstilling?

Opptatt av at datasenterdebatten er useriøs, følelsesbasert og ikke faktabasert. Datasenter er en nødvendighet i dagens samfunn og det er mange fordeler ved at datasenter etableres lokalt mtp lagring av data.

Sysselsetting vs forbruk av kraft, iflg. Digin er sysselsettingen større enn man tror, og viser til rapport over sysselsatte i norske datasenter. IT sektoren mener hun ofte er konsulenter innen grønn omstilling.

DIGIN anbefaler at vi kommer i dialog med Bulk for å se på tallfakta. Prate med Vennesla og hva bedriften betyr for kommunen. Bulk er avhengig av lokale håndverkerfirma, blant annet mye elektrikere for drift og vedlikehold.

3.9 Eyde-klyngen

Sted: Eurekabygget i Arendal
Dato: 11. mars 2026

Se Eyde dokument om deres nye visjon som er relevant for planen.

Ønsker industriområder med mer handlingsfrihet, regulatoriske sandkasser for å eksperiementer med nye løsninger. For eksempel for å utnytte energi selv først før mate den ut på energinettet.

Må sikre eksisterende industri gjennom utvikling og mulighet for prøving og feiling.

Støtter bedre utnyttelse av grå arealer. Flere muligheter og åpent sinn på utvalgte steder. Viste til ny ordning fra SSB relatert til prøveordninger, “SSB sandboks”.

Eydeklyngen skal gjennomføre møter med kommuner for å få oversikt over regulatoriske barrierer. Skal dele resultatet med fylkeskommunen.

Utbygging og nok kraft er essensielt. Må få kommunene med på laget for å utnytte grå arealer til industriell symbiose.

Ny industri som trenger kraft, må legges der kraft er tilgjengelig. Dersom logistikk er viktig, må de ligge nær havn. Så må symbiosepotensialet utforskes og CCS mulighetene likeså.

Energi og økonomi er utfordring for å få til CCS, ikke teknologi. Det trengs mye energi for å samle CO2en.

Vi må skape større oppmerksomhet om alle de positive symbioseprosessene som allerede er i gang, og som har vært det lenge

Elkems område på Fiskaa i Kristiansand blir viktig. Her har vi både forskning og industrialisering

Se prosess 21 rapport om energi. Styret i Eyde har vedtatt at den skal følges opp. Dette handler om kritiske råmaterialer, kraftprodukskjon, utslippskutt og forutsigbar klimapolitikk, skalering av CCS, Harmonisering mot EU releverk, Økt synliggjøring av industriens rolle for samfunnsutviklingen

Eyde klyngens medlemmer er avhengig av det Europeiske markedet

Vi må gjøre ting raskere og enklere for etableringer av industri. Kan man ha en one stop shop tilnærming i Agder for driftstillatelser og arealbruk

Hva med teknologiråd? For eksempel borgerpanel med unge mennesker og studenter som diskuterer samfunnsfloker. Vi må lage en felles problemstilling som panelet kan drøfte. Kanskje som arrangement under Arendalsuka.

3.10 Statkraft

Sted: Teams
Dato: 21. mai 2026

Statkraft mener det vil være uheldig om vindkraft på land ikke blir en del av planen, og er usikre på om det blir lettere å få til i ettertid. De ønsker regionale føringer for vindkraft og håper fylkeskommunen kan komme på banen. Statkraft stilte spørsmål om hva potensialet for vindkraft på land i Agder er, og pekte på utredningsplikt for vindkraft på land.

Kommunene bør få all kunnskap på bordet før de vedtar å ikke ha vindkraft. Det nasjonale kompetansesenteret for vindkraft på land ble nevnt, men Statkraft mener det ikke leverer på behovet kommunene har.

Behovet for nett og kraft er der. Selv om Morrow gikk konkurs, er kundene til datasentrene der. Industrien er bekymret for langsiktige kontrakter på strøm og utviklingen framover. Det er viktig at industrien ikke mister fordelen med billig kraft sammenlignet med Europa, og datasentre kan fortrenge den etablerte industrien. Solenergi løser ikke utfordringene med langsiktige kontrakter på strøm.

Oppgradering av vannkraft er et viktig tiltak, og pumpekraft kan også være en god løsning. Dette gir mer effekt, men ikke ny produksjon. Det er krevende å få lønnsomhet i havvind, og det skjer veldig mye på området.

Statkraft ønsker å bidra til mer faktabaserte debatter og mener det regionale leddet og kunnskapen der trengs. De kan bidra med objektiv kunnskap fra bransjen om hva som er realistisk å få til, og ønsker å bidra til at fylkeskommunen tar en tydeligere rolle.

3.11 Statnett

Sted: Teams
Dato: 20. mars 2026

Spørsmål fra Agder fylkeskommune, samt notater fra møtet m STATNETT 20.3.26:

1. Vi ønsker kanskje særlig å vite mer om kraftknutepunkt i Agder: hvor i infrastrukturen er det muligheter, hvor er det barrierer?
   Se generelt svar under.

Oppklaring:

- næringslivet er flinke til å undersøke. Men mange har ikke full innsikt. Ulike nivå. Er det mulig å definere hvor det er best med kraftkrevende etableringer, mtp. selve nettet, dvs. hvor mye som er i bruk?
- SVAR: transmisjonsnettet i Agder er ganske nytt, sterkt, oppgradert, masket = flere korridorer i regionen sammenvevd med relativt stor produksjons- og handelskapasitet (handel m. utlandet). Ikke så viktig med kapasitet i hvert punkt, det er ganske likt. Noen steder tre, andre steder to ledninger inn, men det er markedsbegrensninger som vil styre før tekniske begrensninger i nettet.
- Det er allerede stor pågang og søknader og aktører i området, mange planer i tilknytning til de ulike punktene. Mer enn det som er markedsmessig rasjonelt. Markedsanalyser der viktige her – det er omsøkt mye mer enn lagt til grunn i prognoser. Vil føre til kraftunderskudd, høyere priser. Ikke alt vil bli realisert. Statnett synliggjør på nettsider, viser i planlegginger. Merk altså at Agder kan realisere mye. Statnett snakker med kommunene, og de vil alle realisere store prosjekt, men realiteten er at de allerede har fått reservert stor kapasitet.
- Mer enn 10 MW vil alltid kreve nettutbygging. Må forvente at det utløser nettinntak. Anleggsbidragsregelverket tilsier at aktøren skal ta kostnaden. Nå er det planer om store batteriinstallasjoner. I dag er det største forbrukspunktet på 200 MW.

2. Er det forskjell på kraftknutepunktene i Agder? Viser til vedlagt kart.
   Se generelt svar under.

- Prøve å finne områder der det ligger til rette for nett og det er mindre inngripende i naturen, men der vi står nå er det enormt mye som er identifisert allerede.

3. Kan Statnett kort beskrive hver av dem (status, ledig kapasitet, planer om utbedring – evt. tidsramme for forbedring m.m.).
   Se generelt svar under.
4. Har Statnett en overordnet oversikt over kapasitet i fibernettet i tilknytning til knutepunktene? Er det evt. noen samsvar mellom hvor det er fibertilknytninger med god kapasitet og kraftknutepunkt?
   Statnett er ingen kommersiell aktør for utleie av fiber og vår kapasitet, og hvor vi har våre samband er sensitiv informasjon vi ikke ønsker å dele offentlig.

- Fiber er ikke så kostnadsdrivende. Det må være svart fiber, som gir god og sikker tilgang. Bulk f.eks. har bygget ut sitt eget. Kommersielle aktører må bygge det selv. Statnett har og leier ut egen fiber, men dette er opplysninger som er sensitive og underlagt taushet.

5. Effekt: vi har en god oversikt over energiproduksjon og energibalansen. Som en del av kunnskapsgrunnlaget for planen ønsker vi imidlertid å si noe fornuftig om effektbalansen i Agder og om det er geografiske områder eller lokaliteter hvor det er behov for utjevning eller andre forhold som må hensyntas.
   Se generelt svar under. Agder har betydelig energioverskudd.
6. Viser til de fire strategiske bærekraftsområdene i omstillingsplanen for bærekraft på deres nettsider. Ser dere for dere at fylkeskommunen og kommunene kan støtte opp om disse målene? Eventuelt hvordan kan dette gjøres?
   Se spesifikt svar på spørsmål 6 under.
7. Er det andre eller nye områder der Statnett ser for seg å samarbeide eller samarbeide bedre med kommunene og fylkeskommunen?

Generelt svar på spørsmålene over:

Agder fylke er generelt godt stilt med tanke på effekt og energibalanse. Det er kraftproduksjon med ca. 4.600 MW installert produksjonskapasitet, 3.800 MW handelskapasitet med utlandet. Det er et sterkt og masket transmisjonsnett i fylket som driftes på 420 kV. Slik sett er det ingen begrensninger på tilgang på kraft innad i fylket.

For å omtale hva som er tilgjengelig kapasitet er det viktig å være klar over at begrensningene kan være i ulike nivåer av kraftsystemet. Dette er forsøkt illustrert i figuren under.

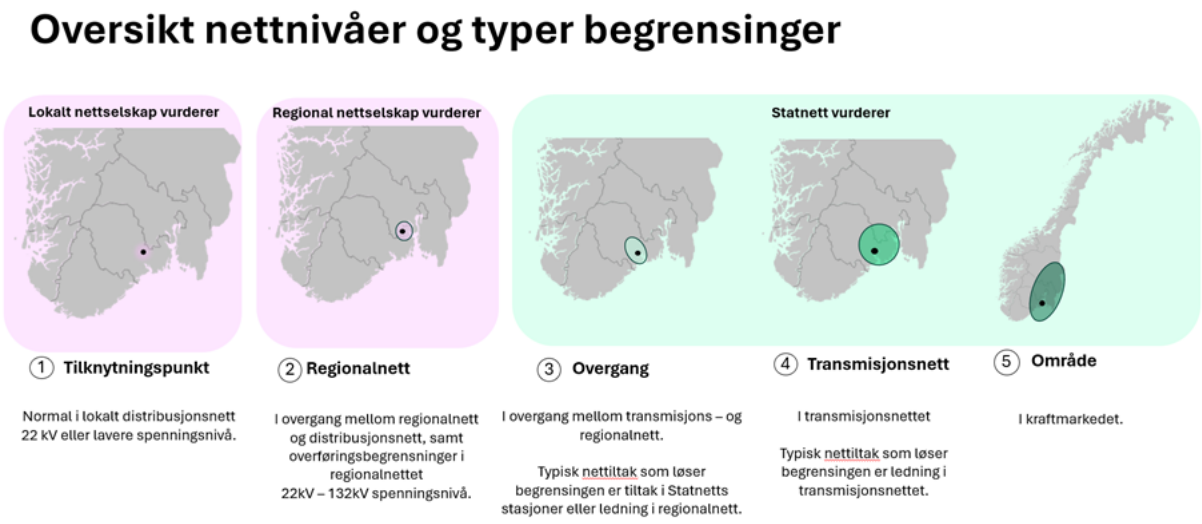

Forbruk i størrelse 0-10 MW tilknyttes normalt i distribusjonsnettet på 22kV eller lavere. Større kunder over 10 MW vil normalt tilknyttes direkte på regionalnettsnivå, og er det kunder på 100 MW eller mer kan det være hensiktsmessig at de tilknyttes direkte på transmisjonsnettnivå eller er nært lokalisert for å begrense behov for mye nytt nettanlegg.

Som figuren over viser så vil da begrensningene en kunde møter være ulik ift. størrelse på forbruket/produksjonen kunden planlegger. Det er således ikke et gitt svar på hvor det er tilgjengelig kapasitet eller ikke.

Vi nettselskaper har etablerte systemer for å dele innsikt i tilgjengelig kapasitet og gi veiledning ift. hvordan kundene skal gå frem for å søke tilknytning. Her er det hensiktsmessig å vise til Tilknytning | Glitre Nett og Tilknytning til strømnettet | Statnett.

For transmisjonsnettet i Agder er det overordnet ikke stor forskjell på de ulike knutepunktene/stasjonene. Det derimot en del forskjeller på kapasiteten mellom transmisjonsnettet og regionalnettet og pågående planer i regionalnettet.

Omtalen av regionalnettet ønsker vi at dere får avklart med Glitre Nett. For tiltak i transmisjonsnettet så er det naturlig å se til områdeplanen for Sør-Rogaland og Agder som omtaler både pågående og potensielt nye prosjekter som Statnett har i fylket.

Spesifikt svar på spørsmål 6:

Takk for at dere spør om dette. Vi har derfor listet opp noen punkter og refleksjoner rundt hvordan vi ser fylkeskommunen kan bidra til vår bærekraftsarbeid under. Samtidig er tar vi gjerne imot innspill på hvordan vi kan bidra til fylkeskommunen og kommunenes egne bærekraftsmål i nåværende og kommende prosjekter?

1. Arealplanlegging som ivaretar klima- og naturhensyn
    - **Tilrettelegge og oppfordre til at de områdene som kommunene reguleres til kraftkrevende industri og energiproduksjon også hensyntar behovet for nettanlegg. Her vil lokalisering nær eksisterende nettinfrastruktur være det viktigste tiltaket for å minimere behovet for nedbygging av natur fra nytt nettanlegg.**
    - **Generelt styre lokalisering av industri, energiproduksjon og større forbrukspunkter til områder med lav naturverdi**
    - **Bidra til best mulig kunnskapsgrunnlag for å ta bærekraftige valg. Dette kan gjøres gjennom å sørge for oppdaterte naturkart og artsdata som gjør det mulig å identifisere sårbare arter, viktige økosystemer og områder med høy naturverdi tidlig i planleggingen. Eller gjennom å tilgjengeliggjøre informasjon om grå arealer som tidligere industriområder, havner, eller massetak som bør prioriteres for nedbygging fremfor andre naturtyper med høyere naturverdi.**

2. **Tilrettelegging for tidlig og god medvirkning**
    - **Vi tror dere kan bidra gjennom å synliggjøre, oppfordre til aktiv deltakelse og muligens ha en koordinerende rolle for involvering og medvirkning iht. nettutviklingsprosessen. Forside - PlanNett. Konkret for Statnett vil det være:**

i. **Våre områdeplaner som gir informasjon, og gir mulighet for innspill gjennom deltakelse på dialogmøter og direkte henvendelser til vår planavdeling.**

ii. **Konseptvalgutredninger hvor vi etterstreber å ha direkte dialog med berørte myndigheter (fylkeskommune, kommuner og næringsaktører)**

iii. **Enkelt prosjekter hvor vi ønsker dialog og innspill på de konkrete anleggene som konsesjonssøkes.**

3. Tilrettelegging for utslippsfrie og effektive anleggsplasser

Statnett arbeider for å redusere utslipp fra anleggsarbeid gjennom bruk av utslippsfrie maskiner, lavutslippsmaterialer og mer effektive transportløsninger. Regionale og lokale myndigheter kan støtte dette ved å:

- **muliggjøre/incentiver utslippsfrie anleggsplasser i reguleringsbestemmelser og lokale retningslinjer**
- **tilrettelegge for ladeinfrastruktur og energitilgang for elektriske anleggsmaskiner**
- bidra til gode logistikkløsninger som reduserer transportbehov og utslipp

Notater fra møtet m STATNETT:

- SN: Hvor førende er denne planen? Svar: regional plan, som skal brukes i kommuner osv. når de lager sine planer. Kan ha planbestemmelser som er førende, eller rent kunnskapsgrunnlag. Evt. gi grunnlag for innsigelse. Energi som sikkerhet og beredskap er et element.
  - Statnett jobber med å sikre egen infrastruktur. Kommune/fylket kan bidra mtp hvor avhengig er man av å ha tilgang på strøm? Hvilke krav? Alternative energikilder? Hvilken egenberedskap /backup osv. skal ligge til grunn? Fjernvarme/vedfyring osv.
  - Stor forskjell på Statnett og Glitre nett sitt nett når det gjelder teknisk infrastruktur. Statnett har eget beredskapsmannskap, materiell, leverandører og lagre osv. Samarbeider i grensesnittet, med i samme struktur for å håndtere, også operasjonelt for å håndtere nettet, men har ikke personell som overlapper.
  - FK: er det gjort noe arbeid på løsninger på beredskap mtp energi? SN: jobbes mye med organisering som skal ivareta beredskap og sikkerhet mtp nettselskap. Inkl. regionale nettselskap, de styrer det selv i sin region. SN har kontaktledd mot dem mtp. sine grensesnitt.
  - Kommuner/FK kan gjøre et arbeid. Altså mtp avhengighet. Kartlegging. Redusere risiko. Kunnskapsgrunnlag. Strategi. DSB er viktig aktør. Overvåke, veilede, stille krav.
  - Fk: Kartlegges ulike energibærere og hvilke muligheter/svakheter medfører de i ulike situasjoner? Har Statnett noe med fjernvarme å gjøre? SN: Nei. Det er Å Energi. Kan ikke ut ifra lovverket, siden er monopolist. Følger med på det, siden det har noe med hvilken belastning man forventer å gjøre. Fjernvarme gjør at belastningen blir mindre, og annerledes - reduserer belastningen og jevner ut.
  - FK: Hva hvis Skagerrak 1 og 2 ikke blir fornyet? SN: Betydning både for effekt og handelsbalanse. Hvor mye, når og hvilken konsekvens avhenger av balansen mellom forbruk og produksjon mtp hvem vi kan handle med og vårt eget område. Redusert handelskapasitet gjør oss sårbare mtp balansen. Regulerer fordi vi er fleksible mtp regulerbar vannkraft. Handelskapasitet totalt sett med utlandet – SK 1og 2 utgjør en liten del.

- Bærekraft: Områder med stort forbruk bør være nær transmisjonsnettet. Opp til 10 og 20 MW er veldig stort! Rogaland har ingen tilknytninger av denne størrelsesorden.

FK: Har dere satt anbefalinger for grenseverdier mtp. tilknytning? **SN**: har fordelt noen kriterier. Deler Agder inn i tre områder m ulike typer nett: 1.distribusjons-, 2.regional-, 3.transmisjonsnett.

1. Opp til 10 MW tilknytning distribusjonsnett. Områdekonsesjon. Spørre Glitre.

2. 10-20,30 MW kapasitet i eksisterende. Mer enn det krever utbygging regionalnett. Hvor går grensen til å kobles på transmisjonsnettet? Under 100MW vurderer regionalnett, over er det sannsynlig at det er behov for transmisjon.

3. over 100MW transmisjon

NB ta dette opp med Glitre Nett. Se lenker i svaret over.

Best mulig kunnskapsgrunnlag er viktig. Arealregnskap osv.

- FK: Kunne SN være interessert i å bidra i et Kraftforum? JA. Erfaringer fra Rogaland er at SN har ikke direkte verdi i forumet, men vil gjerne bidra med kunnskap. Dele status på prosjekt, dele informasjon om markedsanalyser mm. Formidle kunnskap er rollen, ikke aktiv mtp. drøftinger og diskusjoner. Fylket og kommunene bør kunne ta stilling til om dette er noe som er nyttig. Kan virke konfliktdempende. Forumet er stort. Kan presentere når man blir involvert i det enkelte prosjektet. Overordnede planer møter som oftest oppslutning. Når den reelle konsekvensen blir synlig, er det kanskje noe annet.
- FK: Hvordan skal man ha dialogen, hvordan gjøre det på en god måte? Har SN noen strategi/opplæring på kommunikasjon ifm. folkemøter vs. møter med kommuner osv.? SN: Er bevisste på det. Legger ofte opp til egne møter. Kan kanskje bli bedre.
- ***Kraftforum* – siktet mot kommunene og regional stat. FK: Andre modeller for samarbeid? SN: Litt tidlig å si hva som kommer ut av. Innlandet sin modell fungerer.**
- SNs mandat er å tilrettelegge for industri og forbruk. Mye nå er solkraft, batterianlegg, vindkraft – stort potensial men stor motstand. SN har ikke sterke meninger om hva som er ønskelig. Håper den regionale planen kan støtte kommunene mtp hvor de henter kunnskap. Hvordan håndtere prosessene.
- Kjernekraft: merk at all energiproduksjon og -forbruk vil føre til utbygging av nett.
- Kraftproduksjon: transmisjonsnettet – det er samme svar som ved forbruk. God kapasitet i Agder mtp. transmisjonsnettet. I regionalnettet vil det variere.

3.12 Motvind

Sted: Fylkeshuset i Kristiansand
Dato: 20. mars 2026

Motvind Norge delte en lengre presentasjon i møtet som i ettertid har blitt omformet til en rapport publisert på motvind norge sine hjemmesider. www.motvind.org/
Natur vil alltid tape mot alle andre interesseområder.
Energi på naturens premisser, motvind Norge anbefaler at vi gjør oss kjent med nettsiden https://energiognatur.no/
Motvind Norge har ikke troen på ammoniakk og hydrogen som energikilde og mener det er en boble som kommer til å sprekke.
Vindkraft selges inn som det grønne skiftet, men det er ikke grønt skifte, det er industri i uberørt natur.
Motvind Norge kritiserer Menon sin rapport om totalt antall ansatte pr mw som jobber på datasenter. Tallmaterialet baserer seg på en størrelse på ca 6mw. Dagens gjennomsnitt i køen ligger på over 60mw, en tigangers økning og flere av senterne i Agder planlegger å være større enn dette igjen.
Datasenter skaper derimot 10 ganger så mange arbeidsplasser pr. mw enn det hydrogen og ammoniakkprosjekter gjør.
Motvind Norge peker på effektivitetsløsninger som nøkkelen om bedrifter i Agder skal overleve de høye strømprisene.
Dersom man skal ha datasenter er Motvind Norge positive til at det da skal være kjernekraft som drifter senterne. Motvind Norge ba oss gjøre oss kjent med følgende kilde: https://www.icis.com/explore/resources/data-centres-hungry-for-power/

3.13 GCE Node

Sted: GCE Node, Tordenskjoldsgate 9
Dato: 18.03

GCE Node var opptatt av å se forsvarsindustrien og potensielle koblinger mellom forsvar, beredskap og grønn industriutvikling i sammenheng.

NODS satsinger er innen, Sørlige Nordsjø 2, Forsvar, Hydrogen, Ole og gass

Forutsigbarhet og økonomiskstøtte (1,5-2 mrd) fra staten for å etablere havneinfrastruktur er tiltak som er viktig for Node sine medlemsbedrifter. De ønsker at havneinfrastruktur kommer på plass slik at havvindutbyggingen kommer kysten i Agder til gode, fremfor at dette lokaliseres i Danmark som nå har infrastrukturen klar.

Node påpeker at det er mye privat kapital som er klar for å investere så lenge de kan garanteres forutsigbarhet og at staten lyser ut nye konsesjonsrunder for havvind. Havn er også viktig i beredskapssammenheng.

Mener det vil bli mangel på energi fremover og at datasentre gir liten nytte. Mener de bruker opp strømmen som kunne vært brukt til mer verdiskapende ting. Utbygging av kraftlinjer for å øke overføringskapasitet mener de blir viktig fremover. Nok energi til rett pris vil gi knoppskytinger og nye verdiskapende arbeidsplasser.

Nærhet til der havvindmøllene skal stå er et konkurransefortrinn. For å oppnå det må det til store investeringer i havnene i Agder.

NODE er med på flere større EU søknader, som for eksempel Hydrogen Valley. Mener Norges forskningsråde er utfordrende å forholde seg til.

3.14 Forum for Natur og Friluftsliv

Sted: Fylkeshuset i Kristiansand
Dato: 23. mars 2026

Fra Forum for natur og friluftsliv møtte koordinator for forumet sammen med representanter fra Naturvernforbundet og DNT Sør.

Fylkeskommunen holdt en kort presentasjon om planarbeidet.

Spørsmål fra FNF: Hvem representerer frivilligheten i referansegruppen? Savner deltakelse.

- Samfunnsfloken viser helt likestilte symbol mellom planens kjernetema. FNF mener at natur er hovedrammen, ikke bare et hensyn. Dersom naturen skal være likestilt som tema må naturen ha en annen status, det må handle om hvordan vi tilpasser energi og industri innenfor natur som ramme.
- Agder har store arealreserver. Trenger ikke nye naturinngrep. Potensialet i vedtatte planer er stort nok til å dekke behovet. Hvor mye står i kø? Fremtidig forbruk er usikkert, man bør understreke dette. Hva blir behovet? Hvor mye produksjon kommer? Hvor mye industriareal trenger vi? Er det veldig mye natur som kan ofres, siden den er regulert og ikke utbygget ennå?
- Kunnskapsgrunnlaget bør inkludere natur, arter, hvor mye er bygget ned osv. Største potten av det totale er fortsatt uutbygget (grønn).

- Planen kan være et verktøy i saker som er vanskelige. Faktagrunnlag og synliggjøre alternativ.
- Hvis man har en byggflate på 19 dekar på et 100 dekar stort område bør man klare «grønne» areal som kan brukes til energiproduksjon.
- Planen kan synliggjøre hvor energien bør produseres og hva kraften skal brukes til.
- Angående plakatene til medvirknignen ønsker FNF at det blir laget et eget ark om naturmangfold. Her er litt på kraft og energi, men natur er helt utelatt. Hvordan står det til med artsmangfold? Vi har så mye utbygget natur. Sammenfatte med allerede etablert industri. Stiller spørsmål ved hvorfor opplysninger om eksport i Agder er med på plansjene. Agder har allerede en god og veletablert eksportindustri og behøver kanskje ikke ekspandere.
- Synliggjøre forskjellen på natur – noe er viktigere enn annet. Prioritere!
- Agder har allerede ofret nok natur. Det er viktig å få fram hvor mye natur som allerede er ofret. Friluftslivet lider pga valg tatt på 50-tallet (vannkraft). Villreinen truer allemannsretten. Konsekvensene det har gitt, hvorfor fortsette det løpet? Hvis noen skal tenke at nok er nok så er det Agder.
- Ifm. vindkraftdebatten – har vi nådd en grense. Hva er no-go? Kan hende det kommer med i retningslinjer for å bygge ut. Kommer an på hvilke grep politikerne ønsker å ta. Fylkeskommunen understreket at det er ønskelig at FNF kommer med de innspillene de ønsker. For eksempel hvilke naturtyper og områder bør man unngå.
- Naturen må være en ramme, ikke bare ett av fire hensyn. Naturen er vårt livsgrunnlag, grunnen til at vi er her, at vi kan lage industri og produsere energi. Det er løsningen på klimakrisen.
- Vi forplikter oss gjennom naturavtalen til å stanse tap av areal. Fremtidsvisjoner om å fortsatt bygge ned, er ikke i samsvar med avtalen.
- Planen er viktig for kommunene også fordi de ikke har oversikt eller styring nå som de har fått medbestemmelse i solkraft under 10 MW og vindkraft.
- Vil gjerne unngå at ting står og stanger i kommunene med innsigelse osv. lokaliseringsprinsippet. Denne planen kan si noe konkret om lokalisering, sette premisser osv. Produksjon og forbruk – bli møtt med klare føringer. Klare prinsipp i dette planarbeidet på det.
- Planen vil kunne hjelpe FNF hvis det var klare tydelige rammer som de kan peke på til kommunene. Denne planen kan også være et verktøy for FNF m.fl. overfor kommuner, utbygger. Unngå de vanskelige sakene fordi man skjønner tidligere at dette er et sted vi ikke kan ta.
- Konkrete føringer er fint å kunne vise til. For eksempel ikke bygge på myr før det er siste mulighet. Utrede alternativer i forkant. Vise til at det nok kommer et forbud. Enklere å ta en kamp for den myren. Kanskje FNF har høyere krav og ambisjoner enn planen, men støtte halve veien, satt retning og føringer til å fraråde eller anbefale mot er en støtte.

- Gjerne et eget kapittel om NEI områder. Konkrete områder eller naturtyper – ikke på myr, gammelskog osv.
- Lokaliseringsprinsippet: hvor kan det utredes, hvor er det greit, hvor helst ikke, hvor unngå. Kvalifiseringsmodell – flyt-diagram.
- Naturtyper – forutsetter gode konsekvensanalyser som følger ny standard. Stoppkriterier i tillegg til myr.
- Mtp utbygging: trafikklyssystem. Prioritere grå areal. Burde ligge føring for å først utnytte det som er delvis utbygget fra før. Når man bygger solcellepark bygger man ned områder som ellers ville blitt stående igjen uberørt av mennesker. Områder tillegges verdi om det er en sti eller bruk av mennesker.
- Viste til forskning om naturens effekt på helsen. Samfunnsøkonomi – hvor mye sparer man på folkehelsetiltak hvis nærnaturen er tilgjengelig.

3.15 Statsforvalteren i Agder

Sted: Statens hus i Arendal
Dato: 7. april 2026

Statsforvalter stilte en del overordnede spørsmål som de var opptatt av. Blant annet: Hva er potensialet i de grå arealene? Finnes det en sjablongløsning for å verdsette de grå arealene? Må man bygge ned mer natur for å få ny grønn industri?

Statsforvalteren ønsker et godt kunnskapsgrunnlag. Kunnskapsgrunnlaget må være så godt at om planen ikke får tydelige prioriteringer, så kan kunnskapsgrunnlaget bli viktig. Hvordan vil planen påvirke samfunnsfloken?
Statsforvalter ønsker at det er kobling mellom planarbeidets tema og beredskap og ros.
Er alle kraftknutepunkt egnet for industri? Hva er målet. Hva er behovet? Mange energiknutepunkter ligger uegnet til. Energikrevende industri må ikke nødvendigvis ligge i nærheten av et kraftknutepunkt dersom det er andre grunner for en annen lokasjon.
Man kan ikke forvente at alle områdene i kommuneplanens arealdel som er avsatt til industri kan realiseres. At det kommer en ny strømkabel fra Bøylefoss til Arendal vil ha virkninger både for Arendal kommune og Froland. Statsforvalter ønsker retningslinjer for vindkraft på land. Både i planen, men også som et tiltak i handlingsprogrammet.
Statsforvalteren ønsker en prioritering av industriområder i Agder. Hvilke egner seg godt, kriterier for lokalisering. Bedre forutsigbarhet for industrietableringer er mulig å oppnå gjennom prioriteringer. Dersom planen kan peke ut hvilke områder det vil være lettere å lykkes med etableringer, vil det øke forutsigbarheten for alle.

3.16 Studentsamskipnaden i Agder (STA)

Sted: UiA
Dato: 13. april 2026

Gjennomførte dialogmøte på ca 45 minutter. Det ble drøftet flere ting i møtet, men hovedbudskapet var å sikre bedre tilgang på kollektivdekning for studentene i hele Agder, da mange studenter bor lengre unna der de studerer.

STA opplever utfordringer med å rekruttere næringsliv til alle karrieredagene og mener det er potensiale for mer.

STA ønsker at det skal forbrukes minst mulig grønt arealer i Agder.

STA understreker at de ønsker bedre og tettere samarbeid, på generelt grunnlag med både eksisterende næringsliv og offentlig administrasjon.

3.17 NHO

Sted: NHO's lokale på Kjøita, Kristiansand
Dato: 9. april 2026

NHO hadde forberedt en presentasjon som grunnlag for innspill til arbeidet, se under.

Under følger andre momenter som kom fram i møtet:

Klimamål må nås gjennom verdiskaping – ikke nedbygging. Agder er blitt en region som vegrer seg for næringsutvikling i større grad.

Det er avgjørende å elektrifisere. Vi skal ikke bruke mindre energi, vi skal bruke mer. Vi kan ikke både omstille og si nei til ny energiproduksjon.

Konkurransedyktig industri forutsetter tilgang på tilstrekkelig og rimelig kraft, samt forutsigbare rammevilkår. Utenlandskablene ble omtalt som gunstige for næringslivet

Det ble fremhevet at kraftutbygging ikke konsekvent kan tape i avveininger mellom hensyn – da oppnås ingen reell balanse. Trepartssamarbeidet og Kraftløftet ble omtalt som viktige virkemidler, men det ble også påpekt at forutsetningene har endret seg siden Kraftløftet ble etablert, særlig med tanke på økt interesse for datasenteretableringer.

NHO støtter datasenteretableringer, men viser også til at slike etableringer kan komme til å forskyve andre aktører, basert på krafttilgang og strømpris.

Det ble understreket at dagens industri ikke kan beskyttes gjennom proteksjonisme. Løsningen er å etablere ny kraft, ikke å regulere bort behov. Agder må også i fremtiden være en region med kraftoverskudd.

Det ble gitt eksempler på lokale tiltak på næringsliv som bygger kraft, blant annet solceller og batteribanker hos Jens Eide og Henriksen Snekkeri i Arendal.

Alternativet til utvikling ble beskrevet som avvikling. Flere aktuelle industri- og kraftprosjekter som er avvist ble nevnt, blant annet ammoniakkproduksjon i Arendal og vindkraft på Omre.

Skal arbeidsplasser etter oljealderen erstattes, må det bygges ut kraft og legges til rette for ny industri.

3.18 NVE

Sted: Teams
Dato: 16. april 2026

Statlige planretningslinjer må bli bedre kjent i kommunene. Alle kommuner bør vurdere energi i sine planer og man må vurdere muligheten til å produsere kraft på områder.
NVE påpeker at store solanlegg uti naturen er med på å fortrenge utbygging av sol på tak. Hva er rasjonelt å ha i kraftsystemet i Agder i dag? Det er en ledig kapasitet for solkraftproduksjon i Agder som må utvikles på tak først. Sandefjord har jobbet med kartlegging av tak og arealer i bynære strøk og de anbefaler at FK ser på deres arbeid.
NVE tipser også om at Vestfold fylke har fått Hafslund til å lage en detaljert vurdering av muligheter på sol på bygg og grå arealer med et konkret kart.
NVE tipser også om Vestre Gøtaland i Sverige. Energimyndigheten i Sverige gir støtte til regionale energikontorer.
NVE påpeker utfordringer med datasenteretableringer og at de lokaliseres på områder hvor det ikke er egnet for å gjenbruke overskuddsvarmen fra datasenter.
NVE nevner lokaliseringskriterier som ett tiltak. En utfordring at kost/nytte analyse blir gjort sent i prosessen. Skygard i Oslo er et anlegg hvor man ser på bruk av overskuddsvarme i kombinasjon med varmepumper for å mate fjernvarme på nettet.
NVE tipser også om FRAM planen i Rogaland og analysen Thema har gjort for fylket.

3.19 Solkraft Sør

Sted: Tyholmen, Arendal
Dato: 8. juni 2026

Status og aktører

- Ingen utbygde bakkemonterte solkraftanlegg i Norge i 2022. Nå er det 4 anlegg i drift.
- Solkraft Sør er klar til utbygging blant annet på Reveheia, og tilstede i 8 kommuner.
- Solkraft Sør er den mest aktive aktøren innen solkraft i Agder. Å Energi ennå ikke har tatt investeringsbeslutning på sitt anlegg.

Arealstrategi og tilnærming

- Jobber etter overordnede prinsipper snarere enn å peke ut konkrete områder tidlig.
- Ulik tilnærming i hver kommune, med fokus på dialog med grunneiere og teknisk forståelse.
- Ønsker gode og tydelige rammevilkår som sorterer bort prosjekter som ikke er realistiske.

Valg av arealer og utbyggingsmodell

- Unngår landbruksarealer for å bevare produksjonsjord.
- Prioriterer fjellområder, særlig fjellplatåer og bart fjell, hvor anlegg kan festes teknisk godt.
- Holder anleggene relativt små (opptil ca. 20 MW), tilpasset lokal nettkapasitet.

Nettkapasitet som hovedutfordring

- Avhengig av 22 kV-nett, som begrenser anleggsstørrelse og tilkobling.
- Begrenset og fragmentert kapasitet gjør det vanskelig å finne egnede prosjekter.
- Lite tilgjengelig informasjon om kapasitet før sent i utviklingsløpet, noe som øker risiko og kostnader.

Prosjektutvikling og portefølje

- Har kartlagt 300–400 områder, men kun 23–24 vurderes som aktuelle.
- Av disse er 9 områder under nærmere utredning.
- Krever betydelig tid og investering før prosjekter kan vurderes som modne.

Økonomi og finansiering

- Prosjektene er privatfinansierte og ikke avhengige av subsidier.
- Lønnsomheten er likevel sårbar, særlig på grunn av nett og utbyggingskostnader.

Utfordringer med sol på tak og grå arealer

- Passer ikke til forretnigsmoddeln til Solkraft Sør, som er å selge strøm. Solkraft på tak er mer egnet til å dekke inn eget forbruk.
- Begrenset nettkapasitet gjør det vanskelig å koble til større anlegg.
- Høye kostnader til forsterkning av bygg kan ødelegge prosjektøkonomien.
- Næringsaktører krever ofte høy leie fra start.
- Mange eiere gjør koordinering krevende.
- Egner seg oftere til eget strømforbruk enn til salg i markedet.

Muligheter videre for sol på tak og grå arealer

- PPA-avtaler (fastprisavtaler for strøm) kan gjøre prosjekter mer forutsigbare.
- Det er behov for at en aktør, gjerne kommunen, tar en aktiv tilretteleggerrolle. Spesielt viktig for å realisere potensialet på tak og grå arealer, som er vanskelig for private å utvikle alene.

3.20 Næringsalliansen

Sted: Tyholmen, Arendal
Dato: 9. juni 2026

Agenda for møtet var som følger:

- Kort introduksjon
- Interaktivt opplegg med Mentimeter og plakater
- Spørsmål og åpne tilbakemeldinger om hva som er viktig å ta med videre i planarbeidet

Under følger oppsummering av det interaktive opplegget, deretter muntlige innspill som kom i møtet.

<u>Resultater fra Mentimeter- spørringer:</u>

Mentimeter

Hva er det som gjør at Agder kan lykkes med grønn omstilling?

Mentimeter

Hvor viktig er følgende for å sikre nok kraft i Agder?

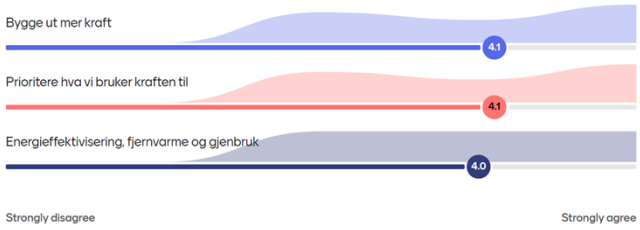

Mentimeter

Hvor viktig er følgende å håndtere i en regional plan? 1/2:

Mentimeter

Hvor viktig er følgende å håndtere i en regional plan? 2/2:

Resultater fra muntlige tilbakemeldinger:

Innledningsvis var det en åpen diskusjon i Næringsalliansen om risiko ved planarbeid og om man har involvert næringslivet godt nok i medvirkningsprosessene i planarbeidet. At det ikke er næringsdrivende, men bare klyngeleder i referansegruppen trekkes frem som en svakhet. Det pekes også på at næringslivet selv er dårlige til å koble seg på planprosessen og at de kobler seg på først mot slutten. Mange små og mellomstore bedrifter har også begrenset med ressurser og kapasitet til å gi gode innspill underveis i planprosesser.

Planen må ha et realistisk omfang og avgrense seg til det som planen kan gjøre noe med. Planen må ikke bare bli ønsketenkning, men føre til handling.

Planen bør være tydelig og enkel. Planen må også være fleksibel slik at Statsforvalter ikke bruker planen som innsigelsesgrunnlag. Næringsalliansen ønsker en bedre dialog og samarbeid med Statsforvalter og lurer på hvordan fylkeskommunen kan bidra til at det blir mer forutsigbart mellom næringsliv og Statsforvalter. Næringsalliansen ønsker seg en forutsigbar Statsforvalter som styres av regionale planer og som kan forplikte seg over tid.

Næringsalliansen diskuterer behov for arealer som kan egne seg for forsvarsindustri. Kvaliteter som nevnes

Mentimeter

Hvordan kan en regional plan bidra til forutsigbarhet?

11 / 11

Mentimeter

Hva (fra plakatene) tror du blir den største utfordringen for regionen vår på sikt?

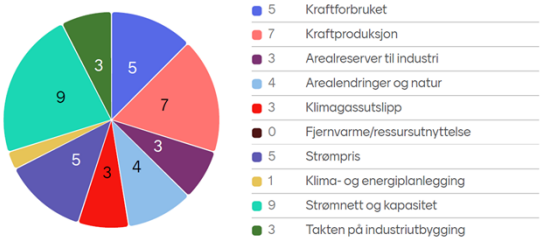

11 / 11

Mentimeter

Hva (fra plakatene) motiverer deg mest til samarbeid regionalt?

10 / 10

Mentimeter

Det viktigste tiltaket i den regionale planen er:

10 / 10

som relevante er bynært, men plassert for seg selv.

Hvem tar regningen for energieffektivisering, fjernvarme og gjenbruk? Lønner det seg eller skal det komme subsidier? Særlig varme fra datasenter trekkes frem.

Gjenbruk av varme trekkes frem som en stor mulighet. Både for datasenter og andre industrier. Fiskå trekkes frem som et eksempel på hvor alle sidestrømmer gjenbrukes. GE healtcare trekkes også frem som en aktør som gjenbruker sin egen restvarme.

Næringsalliansen trekker frem utfordringene med målkonflikt om bilbruk og utvikling langs kraftknutepunktene som et uløst problem. Det er viktig å samle seg om å utvikle noen områder. Man må forplikte seg til at noen plasser er det greit å utvikle. Det handler om å ha tilgjengelige arealer når næringen trenger det der næringen ønsker å etablere seg.

Flere aktører i Næringsalliansen er frustrerte over hvordan modenhetskriteriene i Energiloven praktiseres. Utfordringen er at det i hovedsak er ladestasjoner og datasenter som oppfyller kriteriene godt nok til å få en plass i tilknytningskøen.

Angående grå arealer peker næringsalliansen på at mange grå arealer er uegnet for videreutvikling.

De kan være smale eller i en del av tomten som er uegnet for bygg. Sol på bygg utfordres også ettersom mange flate tak ikke tåler vekten fra solcellepaneler uten store investeringer i byggene. Dette gjelder blant annet Thon Sørlandssenteret. Hvem skal være med å finansiere de kostnadene.

Næringsalliansen sier det blir enklere å kommunisere ut planen til sine medlemmer om de selv har tro på planen og arbeidet. For å oppnå dette ønsker de at man skal invitere næringsliv for å bli orientert. Det er ønskelig at planen skal presenteres for næringen mens planen er på høring.

AGDER
fylkeskommune

Agder fylkeskommune
Postboks 788, Stoa
NO-4809 Arendal

Org.nr.: 921 707 134
Bank: 3207.28.74993

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 25

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

www.agderfk.no